

ترم نامه بازتاب پژوهش

شماره ۶، ویژه نامه پژوهش سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹

کانون پژوهش افق برتر ویژه پژوهشی بصیرت

حوزه علمی فاطمه الزهرا (سلام... علیها) بم

بازتاب پژوهش

فهرست مطالب

- ۱ رهنمود ولایت
- ۲ کلام نخست
- ۳ پژوهش چیست؟ و از کجا باید آغاز کرد؟
- ۵ جنبش علمی در زمان امام محمدباقر (ع)
- ۶ نخستین حوزه و جنبش علمی تمدن اسلامی
- ۷ دامنه و وسعت جنبش علمی مساجد
- ۹ شبهه و پاسخ به شبهه
- ۱۰ آیا ملل غربی پیشرفته تر از ملل مسلمانان هستند؟
- ۱۱ جنبش علمی در حکومت حضرت مهدی (عج)

*طلاب می توانند انتقادات و پیشنهادات خود را از طریق پیامک به شماره ۶۶۰۰۰۳۴۰۹۰ ارسال نمایند، با پیشنهادات سازنده خود ما را در انتشار نشریه ای بهتر یاری نمایید.

رہنمود ولایت

امام خانہ اسی (مدظلہ العالی):

پیشرفت علمی بایستی اولاً با خود باوری؛ ثانیاً امید بہ موفقیت؛
ثالثاً حرکت جہاد کونہ؛ ہمراہ باشد۔

۱۳۸۷/۷/۳

ہدف پژوهش دو چیز است:

یکی رسیدن بہ مرجعیت علمی و حضور در جمع سرآمدان علم و
فناوری، دوم حل مسائل کنونی و آئندہ می کشور۔

۱۳۹۷/۳/۲۰

کلام نفیسه

آغاز کلام را با سخن مقام معظم رهبری در اهمیت پژوهش آغاز می کنیم "دانشگاهی که نتواند علم و تحقیق را به دانشجو منتقل کند و نتواند دانشجو را یک عالم، یک استاد، یک صاحب صلاحیت، یک مبتکر و بلاخره، یک مدیر بالفعل برای بخشی از بخش های بی شمار اداره جامعه بسازد، آن دانشگاه دیگر دانشگاه نیست." آغاز هفته پژوهش را به همه پژوهشگران و طلاب علاقمند به پژوهش تبریک عرض می کنیم.

شعار هفته پژوهش امسال "جنبش علمی" می باشد.

جنبش معمولا در جایی به کار می رود که جامعه گرفتار رکورد، سکون و ثبات باشد. لذا جنبش نوعی حرکت فزاینده و رو به رشد است. جنبش علمی حرکتی است که در راه به دست آوردن علم، شعور و ادراک نسبت به حقایق گسترده جهان؛ علمی که به دیدن، شنیدن، تجربه و اندیشیدن خلاصه نمی شود و برای رسیدن به آن ابزارها و ادوات مخصوص نیازاست. با تحقیق روحیه کنجکاوی و شوق دستیابی به حقیقت در انسان ایجاد می شود؛ روان آدمی شاداب می گردد و از نتیجه آن، علم حیاتی دوباره می گیرد و بر شاخ و برگ آن افزوده می شود. ملتها رشد می کند و زمینه ابداعات و اختراعات فراهم می گردد.

کمال الدینی

معاون پژوهش

پژوهش چیست؟ و از کجا باید آغاز کرد؟

ویژه‌طلاب جدیدالورود

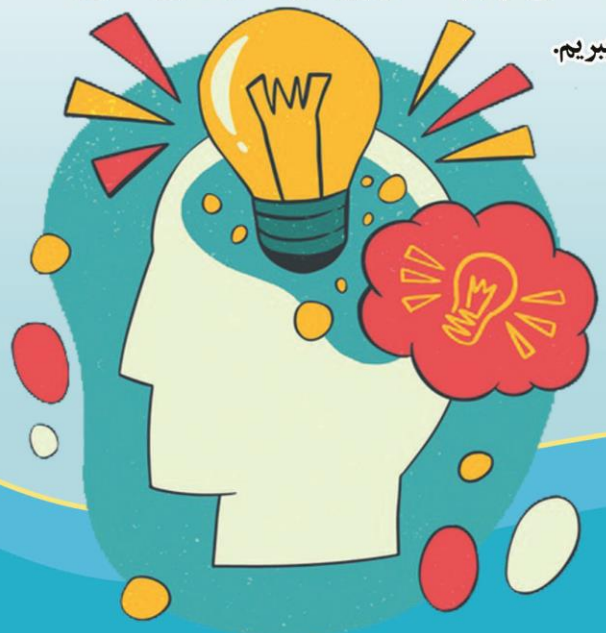
مفهوم پژوهش

پژوهش را به گونه‌های مختلفی تعریف کرده‌اند:

۱. پژوهش فعالیتی است نظام مند با هدف تولید دانش جدید و یافتن پرستی بی پاسخ درباره موضوعی خاص.
۲. پژوهش گرد آوردن مواد معتبر و مقدمات و سیر در آن‌ها بر اساس روش درست استنتاج نتایج از مقدمات است.
۳. پژوهش تلاش روشمند محقق برای حل مسئله است. تعریف شایسته تر:

۴. پژوهش، پردازش اطلاعات است، با فرایند نظام مند، متعلق به گستره خاصی از علوم، دارای هویت جمعی و در بردارنده نوآوری.

باز نویسی این تعریف به زبان ساده تر این است: هر گاه با توجه به کارهای انجام شده درباره موضوع مورد نظر، دسته ای از اطلاعات لازم برای پاسخ به مسئله را به اندازه کافی پردازش کنیم و این اعمال در فرایندی منطقی به نوآوری بینجامد، می توانیم اصطلاح پژوهش را درباره این اعمال به کار ببریم.

نکته: تازمانی که درباره یک موضوع اطلاعات کافی به دست نیآوریم، نمی توانیم پردازش را آغاز کنیم. پردازش شامل هر گونه دخل و تصرف علمی و بهره برداری از اطلاعات موجود است که در چند سطح می توان آن را ارتقا داد.

مفهوم شناسی موضوع، مسئله و عنوان

معمولا بسیاری از افراد میان سه اصطلاح عنوان، مسئله و موضوع خلط می کنند و آن‌ها را در جای مناسبی به کار نمی برند.

موضوع: زمینه ای کلی و عام است که مباحث فراوانی را می تواند در ذیل خود بگنجانند و تمرکز خاصی در آن دیده نمی شود.

مثلا وحی یک موضوع است و مباحثی مانند چیستی وحی، اقسام وحی، کیفیت و ویژگی های وحی و ده ها مباحث دیگر در ذیل آن می گنجد. تا هنگامی که با الفاظ دیگر، موضوع را محدود و شفاف و جزئی تر نکنیم، نمی توان آن را "عنوان" قرار دهیم. عنوان باید شفاف و جزئی و محدود باشد؛ مثلا "فلسفه نزول تدریجی وحی" می تواند در یک مقاله علمی "عنوان" قرار گیرد؛ اما مسئله، چند پرسش متراکم و قریب المحتوا که از یک دسته اطلاعات ما حاصل می شود و می توانیم آن‌ها را در قالب یک پرسش (پرسش اصلی) مطرح کنیم.

تحقیق به تحقیق مسئله محور و موضوع محور تقسیم می شود.

اگر عنوان تحقیق را "تقوا" یا "آثار تقوا" برگزینید، کار شما موضوع محور خواهد بود؛ ولی اگر فقط "رابطه تقوا و ایمان" و یا "آثار اخروی تقوا" را انتخاب کنید، به سبب خاص بودن عنوان، بحث شما مسئله محور خواهد بود و بر تتبع موضوع محور ترویج خواهد داشت. به هر روی، توصیه می شود که محقق به اندازه کافی با موضوع آشنا شود و سپس به تحقیق مسئله محور بپردازد.

چگونگی آغاز پژوهش

مهارت تصمیم سازی: برنامه ریزی دراز مدت و تنظیم سیر مطالعاتی می تواند وسیله ای باشد تا از فرصت ها به خوبی استفاده شود و از پراکنده کاری و هرز رفتن عمر جلوگیری گردد. پیش از هر گونه برنامه ریزی و مدیریت زمان، باید تصور درستی از اهداف و توانایی های خود داشت. بارها دیده ایم که برخی، با وجود اینکه سال ها در تحصیل و درس و بحث بوده اند، چیزی برای ارائه ندارند که به کار جامعه علمی و دینی آید.

نیت الهی و توکل بر خدا: ارزش یک عمل در آموزه های دینی ما وابسته به حسن فعلی است. نیت محقق در ارزش و نیک شمردن کار او شرط شده است. از سوی دیگر، محقق برای اینکه تمام تلاش ها و بی خوابی ها و فعالیت های خود را به عبادتی نورانی بدل کند، به نیت خالصانه نیاز دارد. همچنین، وی در بن بست ها، دشواری ها و موانع مسیر تحقیق، که گاهی یاس آور است، باید خود را به نیروی نا متناهی پیوند زند و بر او توکل کند. وی خواهد کوشید، اما بقیه را به خدا وا می گذارد تا خداوند، قلیل را کثیر، و دستاوردهای او را مبارک کند. اما توکل، خلوص بدون برنامه ریزی و سعی روشمند، در قاموس دینی ما راه ندارد.

مهارت برنامه ریزی: برنامه ریزی فعالیتی است که فرد را از وضعیت کنونی به سوی وضعیت مطلوب هدایت می کند و امام علی (علیه السلام) می فرماید: **التدبیر قبل العمل یومن العتار؛ تدبیر و برنامه ریزی پیش از کار باعث مصونیت از لغزش و خطاست.** (غررالحکم و درر الکلم، ج ۱، ح ۱۴۸۲) ایشان همچنین می فرمایند: **ادل شیء علی غزاه العقل حسن التدبیر؛ بهترین دلیل بر کمال عقل، خوب برنامه ریزی کردن است.** (غررالحکم و درر الکلم، ج ۲، ح ۳۱۵۱)

منبع: خود آموز مقدمات پژوهش دکتر اسلام پور

جنبش علم در زمان امام محمد باقر (علیه السلام)

ایجاد جنبش علمی:

در مورد ایجاد جنبش عظیم علمی امام، همین قدر کافی است که بدانیم امام محمد باقر علیه السلام و فرزندش امام صادق علیه السلام در سایه بحران های درونی نظام اموی که آنها را مشغول خود ساخته بود، تاسیس حوزه های بزرگ درسی و علمی موفق شدند و بیشترین آرای فقهی، تفسیری و اخلاقی را از خود در مکتب مربوطه به جای گذاشتند، به گونه ای که تنها یکی از شاگردان امام باقر علیه السلام یعنی محمد بن مسلم، ۳۰ هزار روایت از آن حضرت نقل می کند و شخصی مانند جابر جعفی ۷۰۰۰۰ روایت و شیخ طوسی شاگرد آن حضرت را ۴۲۶ نفر می داند.

درخشش امام علیه السلام در هر دو جبهه احیای ارزش های نبوی، به گونه ای بود که: عبدالله بن عطاء مکی می گفت: علما را در محضر هیچ کس کوچک تر از آن ها در حضور امام جعفر علیه السلام ندیدم. حکم بن عیینه با تمام عظمت علمی در میان مردم، در برابر او مانند بچه مقابل معلم خود بود. و ابوزهره می نویسد: "امام باقر علیه السلام وارث امام سجاد (علیه السلام) در امامت و هدایت مردم بود. از این رو علمای تمام بلاد اسلامی از هر سو به محضر ایشان می شتافتند و کسی از مدینه دیدن نمی کرد، مگر این که به خدمت او شده و از علوم، بهره ها می گرفت."

(منبرها، گاه تفصیصی منبرها، ص ۳۸۵۸)

در عصر امام محمد باقر (علیه السلام)، به دلیل زمینه سازی های امام سجاد (علیه السلام) در نشر معارف دین، آثار نهضت عاشورا و نفرت عمومی از هیئت حاکمه ی اموی، امام با درایت و بصیرت، جنبش علمی دامنه داری را پایه گذاری نمودند. که در زمان امام صادق (علیه السلام) به اوج رشد و بالندگی خود رسید و اگر فعالیت فرهنگی این دو امام همام (علیهما السلام) نبود، امروز از معارف ناب محمدی خبری نبود. (تنهاراه، جمعی از نویسندگان، ص ۲۴۴)

در برابر یک دوره خاموش فقه و حدیث و خیزش علمی اهل سنت در مرحله بعد، امام محمد باقر علیه السلام به دو کار عمده دست زد:

۱. ایجاد جنبش علمی شیعی در فقه، تفسیر، اخلاق و...

۲. تلاش برای زدودن تحریف های ناشی از اقدامات

علمی اهل سنت

نخستین حوزه و جنبش علمی تمدن اسلام

به علاوه بنا به توصیه های مکرر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) سخنان آن حضرت را به سنت رسول خدا معروف بود از یکدیگر فرا می گرفتند در مسجد پیغمبر رسماً حلقه های درس تشکیل می شد و در آن حلقه به بحث و گفتگو درباره مسائل اسلامی و تعلیم و تعلم پرداخته می شد.

روزی رسول خدا وارد مسجد شد و دید دو حلقه در مسجد تشکیل شده است در یکی از آنها افراد به عبادت مشغولند و در یکی دیگر به تعلیم و تعلم. پس از آنکه هر دو را از نظر گذراند فرمود: هر دو جمعیت کار نیک می کنند اما من برای تعلیم فرستاده شده ام. رسول خدا آنگاه رفت و در حلقه ای که آنجا تعلیم و تعلم بود نشست. (منیة المرید، ثانی، ص ۵) بعد از مدینه عراق محیط جنب و جوش علمی گشت. در عراق ابتدا دو شهر مرکز علمی شد و در آن شهر بود ملت های دیگر به جهان اسلام منتقل گشت بعدها، ری و خراسان و ماوراءالنهر، مصر و سوریه و آندلس و... هر کدام به صورت یک مهد علمی در آمدند. (دایره المعارف طهور: فرهنگ و علوم انسانی، ص ۱۸۲)

(منبرها، گاه تفصیلی منبرها، ص ۳۸۵۸)

علوم و فرهنگ اسلامی، و به طور کلی تمدن اسلامی، تدریجاً رشد کرد و بالید و بارور شد. مانند هر موجود زنده که اول به صورت یک سلول پدید می آید و تدریجاً در اثر استعداد و مایه حیاتی که در آن سلول نهفته است رشد می کند و همراه با رشد خود قسمت قسمت و شاخه شاخه می شود و شکل می گیرد و بالاخره به صورت یک دستگاه متشکل در می آید. جوشش و جنبش علمی مسلمین در نقطه معین و به وسیله شخص معین آغاز شد. اکنون ببینیم در چه نقطه و مکانی این کار آغاز گشت؟ و نخستین حوزه علمیه مسلمین در کجا تشکیل شد؟

جوشش و جنبش علمی مسلمین از مدینه آغاز شد. اولین کتابی که اندیشه مسلمین را به خود جلب کرد. و مسلمین در پی درس و تحصیل آن بودند قرآن کریم و پس از قرآن، احادیث بود. این بود که اولین حوزه علمی در مدینه تاسیس شد. برای اولین بار عرب حجاز در مدینه با مسئله استادی و شاگردی و نشستن در حلقه درس و حفظ و ضبط آنچه از استاد می شنود آشنا شد. مسلمین با حرص و ولع فراوانی آیات قرآن را که تدریجاً نازل میگشت فرا می گرفتند و به حافظه می سپردند و آنچه را که نمی دانستند از افرادی که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آنها را مامور کتابت آیات قرآن کرده بود و به کتاب وحی معروف بودند می پرسیدند.

چنان که مجلس عاصم بن علی، ابوالفضل حسین واسطی که در مجلس رصافه بر پامی شد راویان ۱۰۰ تا ۱۲۰ هزار نفر بر شمرده‌اند. (همان، ص ۷۳) این ویژگی تنها در مساجد شرق اسلامی نبود بلکه اخبار رسیده از اندلس می‌رساند که مسجد جامع قرطبه نیز مرکز نخستین دانشگاه اندلس بود و همه روزه دانشمندی که از نقاط دیگر جهان اسلام به آن جا آمده بودند، در رواق های مسجد به آموزش هزاران دانشجو که از آن اندلس، شمال آفریقا و شاید از برخی مناطق اسپانیای مسیحی آمده بودن می‌پرداختند. در حالی که جهل و بی سواد و عقب ماندگی، اروپایی مسیحی را در بر گرفته بود. (دولت امویان در اندلس: ص ۳۶۴)

جالب اینکه بعضی از این حلقه‌ها به صورت شبانه برگزار می‌شد و این مساجد به صورت شبانه روز فعالیت گسترده علم آموزی داشتند، چنان که مقدسی در مسجد جامع قاهره ۱۲۰ حلقه درسی شبانه بر شمرده است. (تمدن اسلامی در قرن چهارم: ص ۲۰۷)

ابزار و علم در مساجد

کتابخانه یکی از مهم ترین قسمت های مساجد در قرون اولیه اسلامی به شمار می‌رفت. مسلمانان برای گسترش علم و استفاده بیشتر از علوم، کتاب خانه هایی را در مساجد تاسیس کردند و افرادی که کتابخانه خصوصی از آن خود نداشتند، از آنها استفاده می کردند. بعضی از این کتابخانه ها، شیوه و اسلوب، کار فراهم آوری کتاب را انجام می دادند و حتی کتابدار والا مقامی داشتند، به عنوان نمونه: متصدی خانه مسجد جامع حلب محمد بن نصر بن قسیرانی بود. مردی ادیب بود و هندسه و حساب و نجوم را به خوبی می دانست (کتابخانه های عمومی و نیمه عمومی عربی در قرون وسطی: ص ۱۵۵)

دامنه و وسعت جنبش علمی مساجد حرکت علمی در مساجد قرون اولیه اسلامی، حرکتی پرشتاب، فزاینده و همگانی بود. این مشخصه که نمایانگر جنبش عظیم علمی و فکری در همه مساجدی که کرسی درس دایر بود، دیده می‌شد. در واقع روی آوری به علوم و عشق به شعر و ادب، طبقه ای خاص از مردم محدود نشد؛ بلکه همه مردم اعم از مرد و زن، شیعه و سنی و مسلمان و غیر مسلمان در کلیه زمینه های علمی مذکور شرکت کردند. لذا دانش در میان توده ی مردم رواج یافت و در این میان مسجد به عنوان کانون حلقه های درسی می درخشید؛ نقل شده است در مجلس درس ابو حامد اسفرائینی ۳۰۰ تا ۷۰۰ تن حاضر می‌شدند، (تمدن اسلامی در قرن چهارم: ص ۹۶) و درباره ابو الطیب صلوکی "فقیه و ادیب نیشابور آورده اند که بیش از ۵۰۰ طالب علم در مجلس او حاضر می شدند. (همان) در گزارشی دیگر آمده است که در سال ۵۴۵۶.ق در مسجد جامع دمشق، درس بسیار بزرگی گرداگرد "خطیب بغدادی" زده می‌شد و گفته اند: شنونده انبوهی به پای درس کشانده شده بودند. (تاریخ آموزش در اسلام، ص ۹۳)

خطیب بغدادی گزارش کرده یک بار به مسجد ابو حامد اسفرائینی رفته و در آنجا مشاهده کرده از ۷۰۰ دانشجو برای استفاده از درس ابو حامد جمع شده اند. (نهاد آموزشی اسلامی: ص ۷۵)

بعضی از گزارش ها حاکی از بهره وری گروه بیشتری از طلاب و دانشمندان از حلقه‌های مدرسه صادقین علیهما السلام را هزاران تن شمرده اند و در دوره های بعد حاضران مجالس علمی از هزاران نفر نیز تجاوز کرده اند.

وضعیت کنونی مساجد ما

امروزه مکان چون دانشگاه و حوزه و مدرسه در مسائل آموزشی جانشین مساجد شده، ولی در واقع ویژگی مسجد این است که محل اجتماع مردم از طبقات مختلف است لذا رفت و آمد نمازگزاران در میان دانشمندان و محققان، زمینه رشد و پویایی و علاقه در خصوص علوم گوناگون را فراهم می کند و تاثیرات مثبتی در دل و جان افراد می گذارد و این ویژگی را هیچ یک از مکان هایی که بر شمردیم ندارد. هم اکنون اکثر مساجد ما فقط در ساعات نماز باز است و در بقیه اوقات بلا استفاده مانده است. البته بعضی از مساجد از این مسئله مستثنا هستند و در مسجدی چون مسجد اعظم قم جلسات آموزشی در سطح بالا و مباحثه علمی برگزار می گردد، اما در بسیاری از مساجد برنامه آموزشی مدون و نظام یافته وجود ندارد و مدرسان و استادان مجرب کمتر به مساجد دعوت می شوند. علاوه بر این کتابخانه های مساجد در بیشتر مناطق به علت نداشتن کتابدار و یا غذای مناسب و یا فقدان سامان دهی و یا محدود بودن ساعات استفاده از کتابخانه، بلا استفاده شده است.

علاوه بر این بسیاری از کتاب های موجود در مساجد به روز نیست و نیاز جوانان و محقق را برطرف نمی سازد. با توجه به اینکه مساجد تنها مراکزی هستند که در ایام تعطیل و غیر تعطیل در تماس مداوم با مردم اند و می توانند نقش آموزشی، علمی فراوانی در سطح جامعه ایفا نمایند و در راستای تولید علم و جنبش نرم افزاری قدم بر می دارند. به همین دلیل لازم است مرکز رسیدگی به امور مساجد و متولیان از وزارت ارشاد گرفته شود تا دیگر متولیان با برنامه ریزی مناسب جهت بهره وری از مکان تلاش نمایند. (فروغ مساجد، ص ۲۵۰ و ۲۵۱)

کتاب هایی که در این کتابخانه ها به چشم میخورد، درباره علوم گوناگون از جمله تاریخ، حساب، ستاره شناسی، کشاورزی موسیقی، زندگینامه و... بود. تاریخ کتابخانه های مساجد: ص ۱۴۸) از دیگر ویژگی های این کتابخانه ها، فهرست نویسی از کتاب ها، قفسه بندی و تقسیم بندی موضوعی، وجود اتاق های مطالعه و دسترسی خوانندگان به کتاب ها بود.

بعضی از این مساجد از ویژگی های دیگر چون دسترسی طلاب به نوشت افزار آموزشی و مستمری برخوردار بودند. علاوه بر این، مساجد طوری بود که نور مناسب را فراهم می کرد و رواق هایی جهت مباحثه داشت که (همان: ص ۱۴۹) می توانست زمینه آسایش طلاب را برای مطالعه و فراهم آورد. نکته دیگر این که عمدتاً استادان مجرب و برجسته در این مساجد تدریس می کردند و حتی تدریس در بعضی از مساجد نصیب هر کسی نمی شد. چنان که خطیب بغدادی در سفر حج زمانی که سه جرعه از آب زمزم آشامید، از خدا خواست که تدریس در مسجد جامع منصور را نصیب او نماید.

(تمدن اسلامی در قرن چهارم: ص ۲۰۶)

نکته دیگر اینکه از تمام قسمت های مسجد سعی می شد استفاده شود؛ زاویه ها، کنج ها و رواق ها، به طوری که گاه همزمان ده ها حلقه درس در مسجد تشکیل می شد.

شبهه و پاسخ به شبهه

چرا تنها غرب در صنعت و تکنولوژی ترقی کرده است؟ آیا مسلمانان نمی توانستند در این زمینه پیشرفتی داشته باشند؟

این کتاب مهمترین مرجع علم پزشکی در جهان محسوب می‌شود. بنا بر گفته گوستاولوبون فرانسوی، رازی روش‌های تازه‌ای، از قبیل استعمال آب سرد در تب دائم، استعمال بادکش در سکت، مرهم جیوه و استفاده از روده حیوان در بخیه زدن زخم کشف کرد. بعد از او رازی یکی از چهره‌های علمی درخشان اسلام به نام بوعلی سینا طلوع کرد. گوستالوبون می‌نویسد: "کتاب‌های بوعلی سینا به تمام زبان‌های دنیا ترجمه شده است این کتاب‌ها تا مدت‌ها شش قرن، اصل و مبنای علم پزشکی شناخته می‌شد و به خصوص در دانشگاه‌های فرانسه و ایتالیا فقط کتاب بوعلی سینا جزو کتاب‌های درسی پزشکی بود."

شیمی و داروسازی:

به موازات پیشرفت‌های وسیعی که در زمینه پزشکی و سایر علوم نصیب مسلمین گردید علم شیمی و دارو سازی و گیاه‌شناسی، که مقدمه علم پزشکی به شمار می‌روند، ترقی شایانی کرد جرجی زیدان در کتاب "تاریخ تمدن اسلام" می‌نویسد: "شکی نیست که مسلمانان، با تجربیات خویش علم جدید شیمی را پایه‌گذاری کردند، آنان بودند که بسیاری از ترکیبات شیمی را کشف کردند و در اساس آن، اکتشافات شیمی جدید استوار گردید. دانشمندان علم شیمی اقرار دارند که مسلمانان اسید نیتریک، نیترو هیدروکلوریک، سولفوریک، نیترات پتاس، الکل، قلیا، زرنیک و... را کشف کردند."

با یک بررسی و مطالعه اجمالی درباره قوانین اسلام به خوبی روشن می‌شود که اسلام در تمامی شعون یک ملت زنده و متمدن عالی‌ترین قوانین را داراست. در عصری که قوانین اسلام منحصر به کشورهای اسلامی بود و مسلمانان با یکدیگر اتحاد داشتند و با استعمار و عوامل آن مقابله عملی می‌کردند و اجازه نمی‌دادند بیگانگان در عقاید و در حکومت آنها نفوذی داشته باشند، مسلمانان از نظر علمی پیشرفت چشمگیری کرده بودند؛ و به گونه‌ای که جنبش‌های فکری و علمی مغرب زمین، دچار خود باختگی نشویم و مفاخر علمی مسلمانان را فراموش نکنیم و بدانیم که تحقیقات علمی مسلمانان تا چه اندازه در جنبش علمی اخیر اروپا موثر بوده است، به گوشه‌ای از پیشرفت‌های علمی و فنی مسلمانان اشاره می‌شود.

طب و بهداشت: اسلام توجه خاصی به بهداشت و سلامتی انسان دارد. این توجه خاص اسلام به حفظ سلامتی و بهداشت موجب شد که دانشمندان اسلامی در پیشرفته علم پزشکی قدم‌های موثری برداشته آثار گرانبهایی از خود به یادگار بگذارند. معروفترین پزشک مسلمانان محمد بن زکریای رازی است. او متجاوز از ۲۰۰ جلد کتاب و رساله تعریف کرده که اغلب آنها در زمینه علم پزشکی است. مهمترین آنها کتاب آبله و سرخک است که از سال ۴۹۸ تا ۱۸۶۶ میلادی به زبان‌های گوناگون چاپ شده است. کتاب مهم دیگر او "الحاوی الکبیر" است که به گفته ویل دورانت در سال ۱۲۷۹ میلادی به لاتین ترجمه شد و تنها در سال ۱۵۴۲ میلادی ۵ بار به چاپ رسید.

آیا ملل غربی پیشرفته تر از ملل مسلمان هستند؟

اولاً باید توجه داشت که پیشرفت در غرب، تنها پیشرفت صنعتی است و پیشرفت در صنعت رانمی توان به معنای تمام، ترقی و پیشرفت دانست؛ زیرا ترقی یک جامعه انسانی را باید در همه ابعاد و در سطح همه نیازهای آن جستجو کرد. یکی از مهمترین بعد های انسان، بعد معنوی و روحی و اخلاقی انسان است، که متأسفانه در غرب فراموش شده است. مای بینیم نه تنها اخلاق و معنویت و ارزش های والای انسانی به موازات تکنولوژی صنعت در غرب پیشرفت نداشته، دچار انحطاط و سقوط نیز شده است. غرب، اخلاق و معنویت را نادیده گرفته، ولی در علوم مادی تلاش کرده است؛ از این رو در این راه پیشرفته است. باید توجه داشت که این پیشرفت، گرچه باعث رفاه بیشتر در زندگی مادی انسان ها است؛ ولی خطر آن به مراتب بیشتر و سهمگین تر است. ما امروز در اثر ناهماهنگی علم و اخلاق شاهد فجایع و جنایات ابر قدرت ها به خاطر پیشرفته تکنولوژی و در اختیار داشتن سلاح های پیشرفته می باشیم.

(دین پژوهی، مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی، ص ۱۷۳)

ویل دورانت در کتاب تاریخ تمدن می گوید: "شیمی، به عنوان یک علم، از ابتکارات مسلمانان است" گوستا ولوبون فرانسوی اعتراف می کند که آنچه که در کتاب های شیمی نویسند که پلاوازیه به وجود آورنده این علم است نیست. او می نویسد "اگر لابراتوارهای هزار سال پیشه مسلمانان، اکتشاف های مهم آنها در علم نمی بود، هیچ وقت لاوازیه نمی توانست در یک قدم به جلو بگذارد".

بنابراین، این گونه نیست که خداوند عالم اکتشافات را در اختیار متفکران مغرب زمین قرار داده؛ بلکه مسلمانان هم تا زمانی که از دستورات متعالی اسلام پیروی می کردند پیش رو قافله تمدن به گفته ی علمای مغرب زمین استادان اولیه تمدن اروپا و غرب بودند". لیکن، باید به این حقیقت تلخ اعتراف کرد که قرن هاست قوانین متعالی اسلام، از زندگی ملت های مسلمانان فاصله گرفته و در جوامع مسلمانان کوچکترین نشانه ای از آنها نیست. قرن هاست که استعمار ننگین، عملاً اسلام را از مسلمانان جدا و منابع مادی و معنوی آنان را دست خوش تاراج قرار داده آن ها را با اموری مانند بی عفتی، نفاق، و... در گیر ساخته است. این است وضع اسفباری که مسلمانان دچار آن هستند. امید هست که با پیروزی انقلاب بزرگ اسلامی و با پیاده شدن نظام اسلام به طور کامل، شکوه و عظمت اسلامی به ملت ایران باز گردد و دیگر ملت های مسلمان نیز با الهام گرفتن از آنان دستخوش تحول قرار گیرند و زمینه برای حکومت ادله جهانی اسلام به دسته امام زمان (عجل الله تعالی فرجه شریف) گردد. (دین پژوهی، ص ۱۷۳)

جنبش علمی در حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه شریف)

و این جنبش علمی و فکری برای همه اقشار و طبقات جامعه است و در این شکوفایی فرقی بین مرد و زن نیست. بلکه زنان نیز به رتبه های بلند علمی و دانشی می رسند. امام باقر علیه السلام فرمود: "در زمان امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به شما حکمت (و دانش) داده می شود تا آن جا که زن در درون خانه اش مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و قضاوت می کند." (غیبت نعمانی، باب ۱۳، ح ۳۰، ص ۳۳۷) و این حکایت از آگاهی و شناخت عمیق از آیات قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام دارد زیرا که امر قضاوت امری دشوار و سنگین است.

یکی از برنامه های فرهنگی حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه شریف) که خود منبع علوم و سرآمد همه عالمان زمان خویش است. (الغیبه نعمانی، باب ۱۳، ح ۱) نهضت علمی و رشد دانش بشری به طور چشم گیر و بی سابقه است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از بشارت دادن نسبت به مهدی (عجل الله تعالی فرجه شریف) درباره این بخش از اقدامات او فرموده است: "... نهمین امام (از فرزندان امام حسین علیه السلام) قائم ایشان است که خداوند به دست او همه زمین را از روشنایی پر میکند افزون آنکه گرفتار تاریکی گشته است و تمام زمین را از عدالت و دادگری می آکند پس از آنکه از ظلم و جور شده باشد و سراسر عالم را از علم و دانایی بهره مند می سازد پس از آنکه به جهل و نادانی گرفتار آمده باشد..." (بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۳).

هفته پژوهش کرامی باد

برگزاری مسابقه پژوهشی

به مناسبت هفته پژوهش

با عنوان: سیری در زندگی علمی و پژوهشی یکی از علما و بیان سختی هایی که در مسیر تالیف و تحقیق کشیدند.

شرایط:

مداقل ۵ صفحه A4 و دارای مقدمه و نتیجه و منابع به نثرات برتر جوایزی اهدا خواهد شد.

برگزاری همایش

اخلاق در کتب حاج قاسم

ویژه طلاب مدارس بیم، ریگان و فهرج

جوایز:

نفر اول: ۳ میلیون ریال

نفر دوم: ۲ میلیون ریال

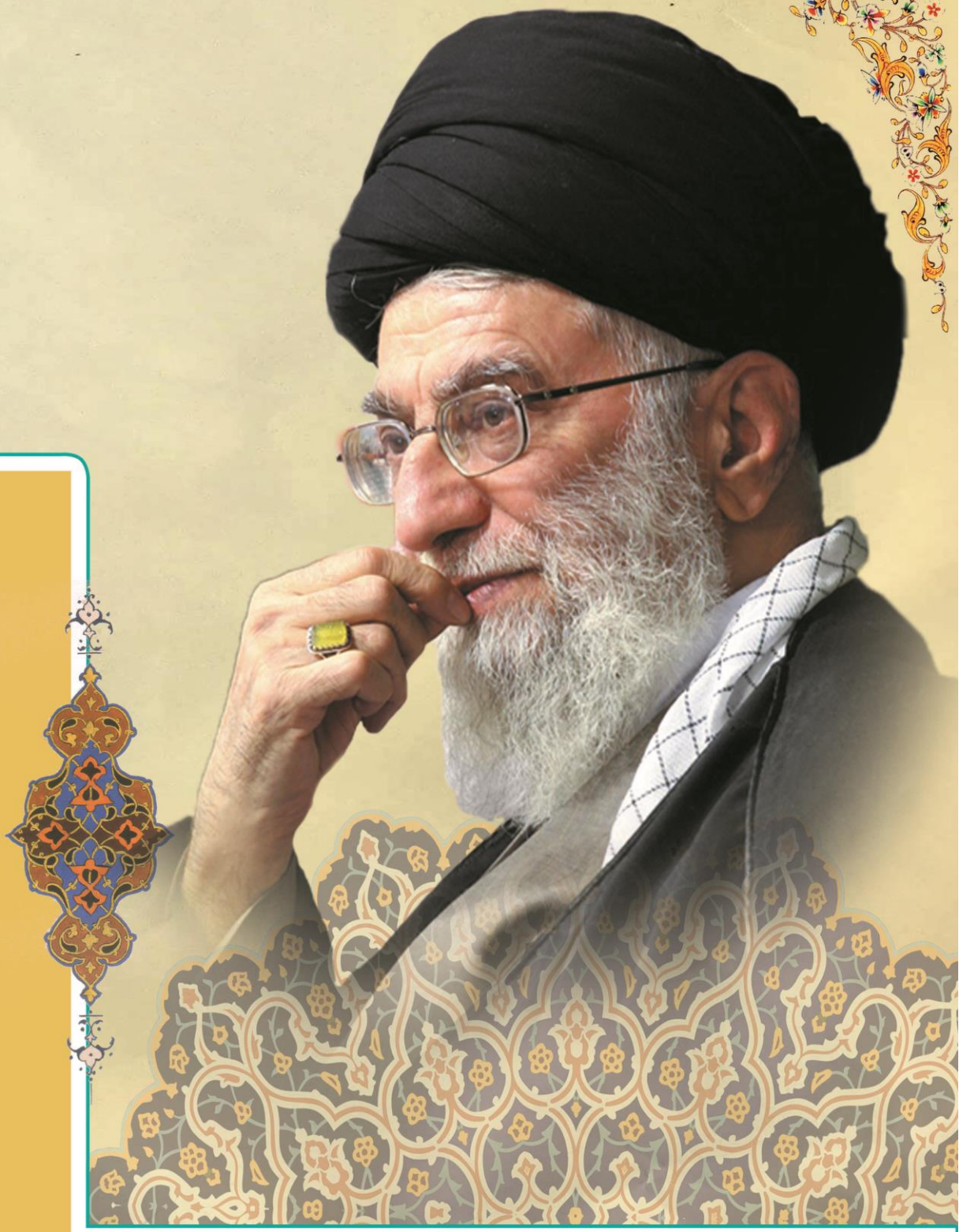
نفر سوم: ۱ میلیون ریال

آخرین مهلت تحویل مقالات: پایان ۲۰ بهمن ماه ۹۹

زمان برگزاری همایش اسفند ماه ۹۹ و نحوه برگزاری متعاقبا اعلام می گردد.

توجه: طلاب گرامی جهت اطلاع بیشتر و دریافت ریز موضوعات مقالات به معاونت پژوهش مدارس خود مراجعه نمایید.

امام خامنه‌ای (مد ظله العالی):

عنصر تحقیق و پژوهش در همه جا به صورت یک اصل در مجموعه کارها باید مورد توجه قرار گیرد.